

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи / [редактори-упорядники: Я.Гжесяк, І.Зимомря, В.Ільницький]. –Конін – Ужгород –Дрогобич: Посвіт, 2018. – С.322-323.

Людмила КОРІВЧАК
(Херсон, Україна)

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕСТЕТИЧНОГО ІДЕАЛУ М.ЧЕРНЯВСЬКОГО-ЛІРИКА

Письменники різних часів намагалися з'ясувати основні завдання як мистецтва слова в цілому, так і суспільного призначення поета. Процес модернізації літератури, який розпочався на межі ХІХ–ХХст., позначився на поезії М.Чернявського. Так, Н.Шумило відзначає цілеспрямованість кроків М.Чернявського до модернізації української літератури і на підтвердження цієї тези наводить висловлювання митця: «Старе в нашій літературі (і письменники, і форми, і дух письменства) з кожним днем дедалі більше старіє, –треба усе те поновляти, коли не хочемо тягтися у хвості інших народів» [3, 5].

Розробляючи тему мистецтва, письменник продовжував традиції своїх попередників і шукав нових шляхів у літературі. Разом з М.Коцюбинським він видав альманах «З потоку життя», в якому автори намагалися спрямувати українських письменників до нових форм відтворення дійсності.

У віршах «Знавці мистецтва, Соломони...», «Слава Богу, живемо» М.Чернявського зіставляються представники «чистого» мистецтва і поети, чия творчість тісно пов'язана з життям. Першим із них автор пророкує забуття. Тільки справжній, від Бога, обдарований майстер слова, який уболіває за свою країну, має «вільний дух поета» і, на думку автора, буде вічно жити у пам'яті народній.

Свободу творчої індивідуальності обстоює М.Чернявський у вірші «Відповідь». «Вільний дух поета» не потерпить примусу, неволі: «Не можна ним орати, / Як орете волон, / І зверху замітати, / Неначе помелом» [2, 214].

Використовуючи знижено-побутові порівняння («як орете волон», «неначе помелом»), поет виступає проти втручання у творчий процес митця. Він дотримується думки про важливість суб'єктивного начала у поезії.

Продовжує розробляти тему свободи поетичного слова М.Чернявський у вірші «ARS POETICA». Засобами іронії –«Банальним завжди будь», «Шаблону й ти держись...», «Героєм завжди будь! Завзято рвись на диби...» – у формі порад поетам-початківцям автор засуджує епігонство, шаблонність.

Б.Кравців одним з перших дає влучну характеристику цієї поезії: «Своїм сатиричним спрямуванням і тісним пов'язанням з радянською актуальною дійсністю в ділянці поетичної творчості цей вірш є неперевершений як вірна характеристика того жалюгідного, банального і забріханого стану, що в ньому опинилася поезія під директивами і настановами компартії» [1, 460–461]. Дослідник робить припущення, що цей

вірш М.Чернявський створив наприкінці 20-х років, а зазначена дата під ним 1905 рік є скоріше за все обхідний трюк від цензури. Мабуть, так і було. Позиція автора у поезії «ARS POETICA» суголосна із загальною ситуацією, що склалася в Україні 20-х років ХХ ст., зокрема і в літературному житті.

Відомо, що М.Чернявський друкував свої твори на сторінках модерністського журналу «Українська хата». Неоромантичне спрямування естетичних засад «хатян», прагнення їх до національної ідентичності були близькими М.Чернявському. З 1917 року поет очолював у Херсоні культурно-просвітне та політичне товариство «Українська хата», яке продовжувало традиції херсонських гуртків 80-х рр. ХІХ ст. Цілком ймовірно, що М.Чернявський у вірші «ARS POETICA» відгукнувся на літературну дискусію 1925–1928рр.

У вірші-посланні «Краю рідного співці...» позиція М.Чернявського поміркованіша. Виваже-ність думки, доступність змісту, простота – естетичний ідеал автора. Митець, як і «хатини», виступає проти невиправданих новацій, які несли в собі нівелювання змісту. Основним орієнтиром для поета-початківця, за Чернявським, повинна стати краса народних пісень, яка була первинним джерелом рідної мови: «В них що слово, то кришталю, / Що речення, то музика; / В них сміється тихий жаль, / В них буяє сила дика»[2, 379].

Поет виступає за дотримання традицій у мистецтві слова, що допоможе зберегти красу рідної мови. Образ «тропи», як інваріант дороги, розкриває зв'язок між поколіннями митців.

Теоретичні питання М.Чернявський розробляв і в одному з найдавніших жанрів – афоризмі. «Ода українському Парнасові» становить цикл афоризмів, які є гострою сатирою на творчість окремих українських поетів. Композиційно твір складається з десяти афоризмів, що об'єднані спільною думкою. М.Чернявський виступає проти сліпого наслідування фольклору, творчості Т.Шевченка. Поет іронізує не лише над тематикою тогочасної поезії, а й над віршуванням окремих її представників, відзначає їх поетичну недовершеність: «Хвала за вірші хромоногі, / Де що ні слово, то байрак, / Де рифми миршаві, убогі / Урозтіч дигають сяк-так....» [2, 276].

У ліриці М.Чернявського певним чином відбилися погляди митця на теоретичні питання розвитку української поезії. Вірші цієї тематики переважно становлять монологи, спрямовані до уявного адресата. Поет захищає позицію, згідно з якою у віршах повинні бути відтворені реалії життя. М.Чернявський, дбаючи про оновлення української поезії, свободу творчої фантазії, закликає використовувати вміння народних співців робити свої твори гнучкими, образними, здатними зворушити душі.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Кравців Б. Бій за Миколу Чернявського // Кравців Б.Зібрані твори: У 3 т. Упор. Б.Бойчука. –К.: Наукова думка, 1994. –Т.3. –С. 444–462.

2.Чернявський М. Твори: У 2 т. –К.: Дніпро, 1966. –Т. 1. Оригінальні поезії. Переклади. –514с.

3.Шумило Н. Микола Чернявський (1863–1938) // Гроно нездоланих співців: Літературні портрети українських письменників ХХ сторіччя, твори яких увійшли до оновлених шкільних програм. –К.: Основи, 1997. –С.5–16